

مروری بر اثرات مخرب زیست محیطی احداث سدها بر رودخانه‌ها و لزوم بازنگری و اصلاح این

روند در ایران

لیلا پیروزی^{1*}؛ روزین علی پور¹؛ حبیب الله محمدی¹

¹ گروه شیلات، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کردستان

*مسئول مکاتبات: pirozil75@gmail.com

چکیده: هرگونه دست کاری منابع طبیعی می تواند اثرات مخربی را به دنبال داشته باشد، اما بنا به ضرورت های موجود انسان ناگزیر به احداث برخی سازه ها در طبیعت بوده است. سدها یکی از سازه های مهم در حوضه منابع آب می باشند که از گذشته تاکنون با اهداف مختلفی احداث شده اند و روند سدسازی در کشورهای مختلف با کم و کیف و اهداف متفاوتی دنبال شده است. اگرچه در موارد ضروری احداث سدها جهت تولید برق و تأمین آب شرب غیرقابل انکار است، اما جدای از این موارد هرگونه احداث سد می تواند مشکلات و معضلات زیست محیطی، اجتماعی-اقتصادی، زمین شناسی و اقلیمی غیرقابل جبرانی را به دنبال داشته باشد. اگر روند سدسازی در چند سال اخیر در کشور مورد بررسی قرار گیرد اثرات مخرب زیست محیطی زیادی در اثر احداث این سدها به چشم می خورد و به موارد متعددی از قبیل روند خشک شدن دریاچه ارومیه، شوری سد گتوند، خشک شدن پایین دست سدهای زیادی و از بین رفتن فون و فلور رودخانه پایین دست سد و قطع ارتباط و تغذیه آبخوان ها و نهایتاً کاهش سطح ایستابی و خشکیدن برخی منابع آب سطحی، تجمع بیش از حد رسوبات در پشت مخزن سد از قبیل سد سفیدرود گیلان و وحدت کردستان، جلوگیری از مهاجرت ماهیان رودکوچ و عدم تکمیل روند فیزیولوژیک تکثیر و بقای نسل ماهیان رودکوچ مثل ماهی آزاد و ماهیان خاویاری دریاچه خزر، احداث سد در خروجی برخی دریاچه های طبیعی مثل دریاچه زریوار کردستان و تجمع بیش از حد رسوبات در کف و از بین بردن چشمه های بستر و همچنین با کاهش عمق دریاچه رشد و پیشروی نیزار اطراف بیشتر و روند اختناق و پیری این دریاچه شدیدتر شده است. برخی کارشناسان معتقدند سدهای بزرگ با وزن بسیار زیادی که به لایه های زیرین وارد می کنند می توانند سبب ایجاد زلزله در مناطق نزدیک سد شوند. احداث سدها سبب زیرآب رفتن زیستگاه های مختلف گیاهی، جانوری، مناطق روستایی و مسکونی و آثار باستانی خواهد شد و می توانند اعتراض و ناراضی مردم این مناطق را به دنبال داشته باشند که سد داریان استان کردستان از این موارد است. همچنین سدها با خشکاندن سرشاخه های اصلی سبب ایجاد کانون های گردوغبار و طوفان های شن و نمک خواهد شد و اقلیم مناطق را به راحتی دستخوش تغییرات ناخوشایندی خواهد کرد. در کل می توان با اطمینان به بحث اثرات مخرب سدسازی اشاره کرد و برای این روند در ایران چاره اندیشی کرد و در حد امکان صاحب نظران، کارشناسان، دلسوزان و مسئولین مرتبط هرچه سریع تر در مورد این روند سدسازی بازنگری جدی و عملی را انجام دهند.

کلیدواژه ها: اثرات زیست محیطی، احداث سدها، رودخانه ها